

Paskaidrojošais memorands

Preambula

Preambula pamatojas uz esošo likumdošanu par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību, kas izstrādāta Eiropas Padomes un UNESCO (tiklīdz, cik pēdējā attiecas uz Eiropas Reģionu) darbības ietvaros. Īpaša uzmanība pievērsta *Eiropas reģiona konvencijai par tādu kvalifikāciju atzīšanu, kas saistītas ar augstāko izglītību*, ko kopīgi izstrādājušas abas organizācijas un kas parakstīta 1997. gada 11. aprīlī. Šī Konvencija stājusies spēkā 1999. gada 1. februārī. Preambula pamatojas arī uz svarīgāko starptautiskās kvalifikāciju atzīšanas attīstībā pēdējos gados, ieskaitot *Konferences par augstākās izglītības kvalifikāciju atzīšanu: Problēmas nākošajā dekādē*, ko organizēja Eiropas Padomes Augstākās Izglītības un Zinātnes komiteja (Malta, 1994. gada 26.-28. oktobris), rezultātus un semināru par diplomu vērtēšanas metodoloģiju, ko 1994.-1995. gadā organizēja Eiropas Starptautiskās Izglītības asociācija (EAIE) un NAFSA: Starptautisko Izglītotāju asociācija, rezultātus. Attiecībā uz transnacionālās izglītības ceļā iegūtām kvalifikācijām Preambula balstās uz UNESCO/ Eiropas Padomes Labas prakses kodeksa transnacionālās izglītības sniegšanā nosacījumiem.

III. VISPĀRĒJIE PRINCIPI

1.7. 4.-11. paragrāfs

Rekomendācijas skaidri pasvīturo pretendentu tiesības uz viņu ārzemju kvalifikāciju novērtēšanu saskaņā ar pārredzamām, saskaņotām un uzticamām procedūrām un kritērijiem.

Ciktāl tas iespējams, kompetentām atzīšanas iestādēm jācenšas atzīt pretendentu ārzemju kvalifikācijas. Ja tas nav iespējams, Rekomendācijas iesaka kompetentajām atzīšanas iestādēm apsvērt alternatīvas atzīšanas formas. Šādā alternatīvā atzīšanā var ietilpt:

- (i) ārzemju kvalifikācijas atzīšana par pielīdzināmu attiecīgās valsts kvalifikācijai, bet ne tai, ko norādījis pieteikuma sniedzējs;
- (ii) (ii) ārzemju kvalifikācijas daļēja atzīšana;
- (iii) pilnīga vai daļēja kvalifikācijas atzīšana, pretendentam izturot papildus eksāmenus vai spēju pārbaudes;
- (iv) pilnīga vai daļēja ārzemju kvalifikācijas atzīšana pārbaudes laika, iespējams, pakļauta īpašiem noteikumiem, beigās.

Daļējas atzīšanas piešķiršana vai atzīšana, kas pamatojas uz īpašu noteikumu izpildi, tomēr nenodrošina automātiskas tiesības uz uzņemšanu kādosursos, kas domāti, lai palīdzētu pieteikuma sniedzējam apgūt trūkstošo un iegūtu pieprasīto atzīšanu.

Tikai gadījumos, kad kompetentā atzīšanas iestāde nolemj, ka nav iespējams piešķirt pat alternatīvu atzīšanas formu, pieprasījums var tikt galīgi noraidīts. Jāpatur prātā, ka neatzīšana dažos gadījumos var būt gadījuma "godīga atzīšana".

Ja atzīšanas lēmums atšķiras no pretendenta pieprasītā, kompetentajai atzīšanas iestādei ir īpašs pienākums paskaidrot šī lēmuma iemeslus un informēt pretendētus par iespējām apstrīdēt lēmumu. Ir svarīgi gan atļaut pretendentiem apstrīdēt lēmumus, gan ieteikt pretendentiem veikt pasākumus, kas palīdzētu iegūt atzīšanu vēlākā laikā. Tam nekādā veidā nevajadzētu kavēt kompetentās atzīšanas iestādes formulēt atzīšanas piešķiršanas iemeslus.

1.8. 12. paragrāfs

Ārzemju kvalifikāciju novērtēšanas kritēriju precizēšanai raksturīga dilemma. Kaut arī novērtēšanas mērķis ir izvērtēt kvalifikāciju kvalitātes ziņā, novērtēšana nevar tikt veikta, zināmā mērā neskarot gan kvalitatīvos, gan kvantitatīvos kritērijus. Tomēr ir svarīgi, lai pielietojamie kritēriji tiktu izvēlēti to lietderības dēļ, novērtējot apspriežamās kvalifikācijas kvalitāti un pretendenta spējas veikt darbību, kurai atzīšana tiek pieprasīta (piem., tālākas studijas, zinātnisko darbu, algotu darbu). Piemēram, studenti, kuri sasnieguši labus rezultātus (atzīmes) studijās var tikt uzskatīti par tādiem, kam ir vērā ņemams potenciāls mācībām un personības attīstīšanai pat tad, ja kvalifikācijas, kuru atzīšana tiek pieprasīta, ir iegūtas izglītības sistēmā vai iestādē, kas tiek uzskatīta par stipri zemākas kvalitātes nekā tās valsts izglītības sistēma, kurā atzīšana tiek prasīta. Šādā gadījumā novērtēšanas rezultāts var būt atkarīgs no tā, vai atzīšana tiek pieprasīta ar mērķi turpināt studijas vai iesaistīties darba tirgū. Pirmajā gadījumā varētu būt vieglāk kvalifikācijas atzīt, jo būtu paredzams, ka pretendenti uzlabos savas kvalifikācijas un attīstīs savas spējas turpmākajās studijās. Otrajā gadījumā piešķirt pieprasīto atzīšanu varētu būt grūtāk, jo kvalifikācijas būs pamatā darbībai, kam var būt tiešs iespaids uz citiem pilsoņiem, un nav garantijas, ka šīs kvalifikācijas tiks uzlabotas, iesaistoties darba tirgū. Šajā atzīšanas gadījumā arī prakses periodu ilgums un saturs var būt nozīmīgs.

Galvenās grūtības, kurām nav skaidra risinājuma, ir kvalitātes novērtēšanas mērķa saskaņošana ar prasību pēc caurredzamības un saprotamības, kas attiecas uz "objektīvo" kritēriju pielietojumu. Nevienā gadījumā atzīšanas lēmums nevar pamatoties tikai uz noteiktu skaitu kvantitatīvu kritēriju, piemēram, studiju ilgumu, bez mēģinājuma novērtēt pretendenta kvalifikāciju kvalitāti. Zināmā mērā būtiskas atšķirības kvantitatīvajos kritērijos tomēr var tikt uzskatītas par norādījumu uz atšķirībām kvalitātē.

II. NOVĒRTĒŠANAS PROCEDŪRAS

1.9. 14. paragrāfs

Paragrāfs attiecas uz informāciju, ko pretendentiem sniedz nacionālie informācijas centri un kompetentās atzīšanas iestādes pēc pieteikuma saņemšanas.

Standartizētajai informācijai jāietver vismaz sekojošie elementi:

- (i) nepieciešamā dokumentācija, ieskaitot prasības, kas attiecas uz dokumentu autentiskumu un dokumentu tulkojumu;
- (ii) novērtēšanas procesa apraksts, ieskaitot nacionālo informācijas centru, citu novērtēšanas aģentūru un augstākās izglītības iestāžu lomu;
- (iii) novērtēšanas kritēriju apraksts;
- (iv) atzīšanas paziņojuma statuss;
- (v) aptuvenais iesnieguma izskatīšanas ilgums;
- (vi) nepieciešamā apmaksā;
- (vii) atsauces uz nacionālo likumdošanu un starptautiskajiem līgumiem un konvencijām, kas var būt saistīti ar ārzemju kvalifikāciju novērtēšanu;
- (viii) noteikumi un procedūras atzīšanas lēmuma apstrīdēšanai saskaņā ar nacionālo likumdošanu.

Principā jābūt iespējai apstrīdēt atzīšanas lēmumus un kompetentās atzīšanas iestādes pienākums ir informēt pretendētus par šādas apstrīdēšanas veidiem, ieskaitot formālos aspektus, piemēram, termiņus. Tiek ieteikts šo informāciju sniegt pieteikuma saņemšanas brīdī, daļēji, lai sniegtu pretendentiem pēc iespējas pilnīgāku informāciju, daļēji, lai izvairītos no tiešas saistības starp informāciju par novērtēšanas iznākumu un informāciju par apstrīdēšanas iespējām, kas var tikt uztverts kā netiešs pamudinājums apstrīdēt lēmumu pat gadījumos, kad apstrīdēšanai ir mazas iespējas tikt realizētai. Novērtēšanas aģentūras var apsvērt, vai pieprasīt pretendentiem parakstīt paziņojumu par informācijas saņemšanu un iepazīšanos ar apstrīdēšanas iespējām un procedūrām.

1.10. 15. paragrāfs

Šis paragrāfs pasvīturo kompetento atzīšanas iestāžu pienākumu precizēt nepieciešamo laika periodu atzīšanas pieprasījuma izskatīšanai, iekļauties šajā periodā un informēt pretendentu jautājuma atlikšanas gadījumā. Tas arī nosaka laika perioda skaitīšanas "sākumpunktu"; t.i., no brīža, kad kompetentā atzīšanas iestāde ir saņēmusi visu nepieciešamo informāciju. Kaut arī jebkura novērtēšana jāuzsāk un jāveic pēc iespējas ātri, jāatzīmē, ka novērtēšana, kas ilgst vairāk kā četrus mēnešus, var nopietni aizkavēt pretendentu tālākās studijas vai algota darba uzsākšanu, vai piespiest tos uzsākt papildus studijas, lai izpildītu prasības, par kurām tālākā novērtēšanā var tikt secināts, ka tās jau ir izpildītas ar pretendenta ārzemju kvalifikāciju. Līdz ar to četri mēneši tiek uzskatīti par maksimālo laika periodu atzīšanas pieprasījuma izskatīšanai; vienkāršiem gadījumiem, protams, jātiek izskatītiem ātrāk.

1.11. 17. paragrāfs

Atzīšanas lēmumu secīgums ir būtisks caurredzamības un saskaņotības nodrošināšanas elements ārzemju kvalifikāciju atzīšanas pieteikumu izskatīšanā. Būtu kļūdaini apskatīt līdzīgus atzīšanas gadījumus būtiski atšķirīgos veidos, sasniedzot būtiski atšķirīgus lēmumus. Tipisku atzīšanas gadījumu pārskats varētu palīdzēt nodrošināt nepieciešamo secīgumu.

Jautājums par to, vai padarīt informāciju pieejamu pretendentiem, ir diezgan sarežģīts. No vienas puses, šāda informācija varētu sniegt pretendentiem norādījumu par to, uz ko tie reāli var cerēt, un palīdzēt tiem formulēt pieteikumu. Tas varētu arī palīdzēt pretendentiem izlemēt, vai apstrīdēt lēmumu. No otras puses, pretendenti var nepareizi saprast tipiskos gadījumus, lai radītu juridisku precedentu savu kvalifikāciju "automātiskai" atzīšanai. Tādēļ ir būtiski, lai kopā ar informāciju par tipiskiem atzīšanas gadījumiem pretendenti saņemtu arī skaidru paskaidrojumu par šīs informācijas lomu, pasvītrojot, ka jebkurā gadījumā notiek individuāla pieteikumu izskatīšana.

1.12. 18. paragrāfs

Atbildība par informācijas sniegšanu par kvalifikācijām, kuru atzīšana tiek prasīta, tiek dalīta:

- (a) pretendents nes galveno atbildību par kompetentās iestādes pieprasītās informācijas sniegšanu;
- (b) (b) augstākās izglītības iestādei, kurā kvalifikācija ir iegūta, ir pienākums sniegt pretendentiem un/vai kompetentajai iestādei informāciju par tās kvalifikācijām, kā arī citu noderīgu informāciju (piemēram, informāciju par kvalifikācijas struktūru, kursu saturu, utt.). Augstākās izglītības iestādēm jātiek mudinātām izmantot instrumentus, kas domāti ārzemju kvalifikāciju satura izskaidrošanai, piemēram, UNESCO/ Eiropas Padomes Diploma pielikumu, un informācijai par kredītu uzkrāšanas un pārvešanas sistēmām, piemēram, ECTS². Augstākās izglītības iestāžu pienākums var aprobežoties ar atbildēšanu uz pretendentu un/ vai kompetentu iestāžu, kas veic novērtēšanu, pieprasījumiem;
- (c) kompetentā atzīšanas iestāde ir atbildīga par informācijas sistēmas uzturēšanu par ārvalstu izglītības sistēmām un kvalifikācijām savas kompetences ietvaros.

Jāpasvīturo, ka kompetentajām atzīšanas iestādēm jāsniedz pretendentiem pilnīgs pārskats par informāciju, kas nepieciešama novērtēšanas uzsākšanai. Tikai izņēmuma gadījumos kompetentajai atzīšanas iestādei jālūdz informācija papildus tai, kas minēta šajā pārskatā, un nekādā gadījumā papildus informācijas pieprasījumi nedrīkst tikt izmantoti novērtēšanas pildzināšanai vai atlikšanai. Pretendentiem, kā arī augstākās izglītības iestādēm ir pienākums sniegt visu pieprasīto informāciju saprātīgā termiņā, ko nosaka kompetentā atzīšanas iestāde.

² Eiropas kredītu pārvešanas sistēma (European Credit Transfer System)

1.13. 19. paragrāfs

Sagatavošanas dokuments ir paredzēts kā instruments

- diplomatzinējam, lai rekonstruētu bēgļa izglītības līmeņus, nolūkā atvieglot (paredzamo) vērtēšanu;
- bēglim, lai apstiprinātu tā akadēmiskos sasniegumus citām vērtēšanas iestādēm, piemēram, universitātēm un darba devējiem, nolūkā iegūt tiesības uz tālākām studijām vai piemērotu darbu.

Bēgļiem līdzīgā situācijā atrodošos vai citu personu, kas dibinātu iemeslu dēļ nevar dokumentēt savas kvalifikācijas, pieteikumiem jātiek izskatītiem tādā pašā veidā.

Sagatavošanas dokuments pat par sevi nav novērtējums, bet akadēmisko sasniegumu autoritatīvs apraksts vai rekonstrukcija saistībā ar pieejamajiem dokumentiem un apstiprinošiem pierādījumiem.

Sagatavošanas dokuments ir:

1. pārskats par, pēc pretendenta vārdiem, iegūtajiem izglītības līmeņiem ar pieejamajiem dokumentiem un apstiprinošiem pierādījumiem,
2. uz diploma pielikuma modeli balstīts saraksts, ko diplomatzinējs izmanto, lai pievienotu vairāk atbilstošas informācijas.

PĀRSKATA PARAUGS

1.14. Izglītības līmeņi	
Kvalifikācija	Pierādījumi
vidējā izglītība	diploms
Augstākā izglītība- pirmais grāds	studenta apliecība + 1. studiju gada atzīmju izraksts
Augstākā izglītība- otrais grāds	Nav izglītības dokumentu, bet pasniedzēja apliecinājums + darba līgums

1.15. 20.-22. paragrāfs

Maksa var radīt šķēršļus atzīšanai. Ja ārzemju kvalifikāciju novērtēšana nevar notikt bez maksas, maksai jābūt pēc iespējas zema. Tiek atgādināts, ka jebkura maksa, ko pieprasa kompetentā atzīšanas iestāde, būs papildus dokumentu tulkošanas un/ vai sertificēšanas izdevumiem. Šo Rekomendāciju ieteikumi ir īpaši svarīgi sakarā ar sabiedrisko organizāciju pieaugošo tendenci iekasēt maksas.

Apmaksas prakse ir būtiski atšķirīga Eiropas reģionā. Ir praktiski neiespējami dot precīzus norādījumus par pieņemamu apmaksas līmeni, jo nepieciešams ņemt vērā vietējos apstākļus, piemēram, dzīves dārdzību, algu līmeni un atbalstu studentiem. Neskatoties uz to, dažos gadījumos pieprasītās maksas jāuzskata par pārmērīgām. Piemēram, nav saprātīgi, ja par ārzemju kvalifikācijas novērtēšanu jāmaksā liela daļa no vidējās mēneša algas sabiedriskajā sektorā.

1.16. 23. paragrāfs

Prasība pēc pilnīgas informācijas jāabalansē ar tām grūtībām, ko šīs prasības izpildīšana uzliek pretendentiem, īpaši tas attiecas uz noteikumiem par dokumentu autentifikāciju un tulkošanu, kas mēdz būt ilgstoša un dārga. Apspriežot noteikumus par autentifikāciju, jāabalansē nepieciešamība samazināt viltošanas risku ar nepieciešamību samazināt grūtības godīgiem pretendentiem. Tiek ieteikts, ka lielākajā daļā gadījumu ir pietiekami pieprasīt autentifikāciju galvenajiem dokumentiem, piemēram, diplomiem, to pielikumiem un dzimšanas apliecībām. Jāapsver arī, vai oriģinālu vietā nevar tikt pieprasītas apstiprinātas fotokopijas. Svarīgi ir visus noteikumus skaidri izklāstīt pretendentiem.

Attiecībā uz noteikumiem par tulkojumiem jāapsver, vai tie var tikt attiecināti tikai uz galvenajiem dokumentiem. Piemēram, varētu nebūt nepieciešams iesniegt detalizētu programmas satura tulkojumu. Jāapsver arī, vai ir nepieciešams pieprasīt, lai tulkojumus veiktu sertificēti tulki. Ja šis noteikums tiek uzturēts, kompetentajai atzīšanas iestādei jāsniedz pretendentiem akceptēto tulkus saraksts. Tālāk jāapsver, vai noteikti dokumenti nevarētu tikt pieņemti bez tulkojuma. Tas varētu attiekties uz dokumentiem plaši lietotās valodās, valodās, kas valodnieciski tuvas tās valsts valodai(-ām), kurā atzīšana pieprasīta, valodās, kas tiek plaši saprastas valstī, kurā atzīšana pieprasīta, un/vai valodās, kurās kompetentās atzīšanas iestādes darbinieki ir pietiekami kompetenti.

1.17. 24. paragrāfs

Iemesls, kāpēc ārzemju kvalifikāciju nosaukumus nevajadzētu tulkot, ir tas, ka šādā gadījumā tulkojumā ir ietverta novērtēšana, kuru veikt drīkstētu tikai kvalificēti atzīšanas eksperti. Diploma Pielikums, ko kopīgi pārskatījusi Eiropas Komisija, Eiropas Padome un UNESCO, kā arī kredītpunktu iegūšanas un pārskaitīšanas sistēma ir izveidotas, lai izskaidrotu kvalifikāciju saturu, netulkojot un nevērtējot tās. Uzmanība tiek vērsta uz faktu, ka transliterācija ir atšķirīga no tulkošanas. Transliterācija attiecas uz skaņu, kas pierakstītas vienā alfabētā vai rakstības sistēmā, reproducēšanu citā alfabētā vai rakstības sistēmā, piemēram, kirilicā vai japāņu rakstībā rakstīta vārda atveidošana latīņu alfabētā. Transliterācija dod iespēju lasītājiem, kas nav pazīstami ar attiecīgo oriģinālvalodas alfabētu vai rakstības sistēmu, atpazīt noteiktus vārdus vai izteicienus šajā valodā; transliterācija būt jāveic, lietojot standartizētas transliterācijas sistēmas, ja tādas pastāv.

DOKUMENTU AUTENTISKUMA PĀRBAUDE

1.18. 25.-28. paragrāfs

Viltoto dokumentu problēma kļūst aizvien nopietnāka. Tāpēc nepieciešams pasvītrot vajadzību pārbaudīt iesniegto dokumentu autentiskumu, kā arī pašu pretendentu identitāti. Tai pašā laikā tomēr nepieciešams sabalansēt vajadzību pārbaudīt ar nepieciešamību izvairīties no lieku grūtību radīšanas lielākajai pretendentu daļai, kas iesniedz autentiskus dokumentus un pret kuriem jāizturas saskaņā ar tiesas pamatprincipu "nevainīgs, kamēr viņa vaina nav pierādīta". Tomēr nepieciešams dot kompetentajām atzīšanas iestādēm iespēju pieprasīt īpaši nopietnus autentiskuma pierādījumus, piemēram, oriģinālo dokumentu iesniegšanu, gadījumos, ja ir aizdomas par viltojumumu. Cita iespēja šādos gadījumos ir pieprasīt kopijas, kas apstiprinātas ar kvalifikācijas izsniegušās iestādes oriģinālo parakstu un/ vai zīmogu. Augstākās izglītības iestādēm uz šādas apstiprināšanas pieprasījumiem būtu jāatbild ātri un, ja iespējams, bez maksas vai par mērenu maksu.

Tai pašā laikā daži likumi par dokumentu pārbaudi, piemēram, tie, kas pieprasa visu dokumentu pilnu legalizāciju, ir pieņemti laikā, kad starptautiskās komunikācijas bija daudz sarežģītākas nekā patlaban. Kaut arī tie varēja būt piemēroti tajā laikā, mūsdienās ir labāki un efektīvāki veidi, kā pārbaudīt dokumentu autentiskumu tieši kontaktējot kompetentās atzīšanas iestādēm un augstskolas, kurās, kā apgalvo pretendents, kvalifikācijas ir piešķirtas. Valstīm līdz ar to tiek ieteikts pārskatīt nacionālo likumdošanu, lai vienkāršotu un modernizētu noteikumus par dokumentu autentiskuma pierādīšanu.

V. NOVĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

1.19. 29.-31. paragrāfs

Sakarā ar pieaugošo augstākās izglītības sistēmu dažādošanos, augstskolu dažādošanos sakarā ar transnacionālo sadarbību, ieskaitot daudzu privāto augstskolu nodibināšanos, kvalifikācijas nevar tikt pilnīgi novērtētas, neņemot vērā iestādi, kas piešķirusi šīs kvalifikācijas. Tai pašā laikā nacionālās likumdošanas un augstākās izglītības iestāžu vērtēšanas prakse ļoti atšķiras. Līdz ar to arī informācijas veidi, ko iespējams iegūt par augstākās izglītības iestādēm, atšķiras. Lisabonas Diplomatizācijas Konvencijas VIII sadaļā

ir izklāstīti informācijas veidi, ko sniedz Puses, kas izveidojušas augstākās izglītības iestāžu un programmu oficiālas novērtēšanas sistēmu, kā arī informācijas veidi, ko sniedz Puses, kam nav šādu sistēmu. UNESCO/ Eiropas Padomes Labas prakses kodekss transnacionālās izglītības sniegšanā izklāsta principus, kas jāievēro transnacionālo izglītības pakalpojumu sniegšanā iesaistītajām iestādēm un organizācijām un kam jātiek piemērotiem akadēmisko kvalifikāciju vērtēšanā.

1.20. 32. paragrāfs

Ir tieša sakarība starp ārzemju kvalifikāciju novērtēšanu un iemeslu (-iem), sakarā ar kuru (-iem) atzīšana tiek pieprasīta. Piemēram, dotā kvalifikācija var būt piemērota tālākām studijām, bet ne algotam darbam attiecīgajā līmenī. Un otrādi, dotā kvalifikācija var būt piemērota darbam, bet ne tālākām studijām, piemēram, doktorantūras līmenī. Tas var būt, piemēram, gadījumā, ja ārzemju kvalifikācijā pilnīgi trūkst zinātniskā komponenta, tēžu patstāvīgas rakstīšanas vai cita veida svarīga patstāvīga darba un ja šis komponents ir nepieciešams uzņemšanai doktora programmā valstī, kur pieprasīta atzīšana. Tas nozīmē, ka atzīšanas paziņojumā jābūt skaidri pateiktam, kādam (-iem) mērķim (-iem) tas ir derīgs, un ir nepieciešama atkārtota novērtēšana, ja atzīšana tiek pieprasīta citiem mērķiem nekā tie, uz ko attiecas iepriekšējais paziņojums.

Kvalifikācijas var tikt izmantotas dažādiem mērķiem, daži no tiem ir:

- (a) vispārīgas tiesības iesaistīties augstākajā izglītībā;
- (b) ierobežotas tiesības iesaistīties augstākajā izglītībā (t.i., tiesības, kas attiecas uz noteiktām augstākās izglītības daļām, piemēram, noteiktām tehniskām studijām);
- (c) vispārīgas tiesības uz tālākām studijām attiecīgajā līmenī (piemēram, doktora programmā vai otrajā akadēmiskajā līmenī³);
- (d) ierobežotas tiesības uz tālākām studijām (piem., tiesības uz tālākām tehniskām studijām);
- (e) tiesības iesaistīties profesionālajā apmācībā;
- (f) vispārīgas tiesības iesaistīties darba tirgū (t.i., kā kvalifikācija dažāda veida amatiem dotajā līmenī);
- (g) tiesības iesaistīties noteiktā darba tirgus nozarē;
- (h) tiesības strādāt reglamentētā profesijā.

1.21. 33. paragrāfs

Daži nacionālo un starptautisko juridisko dokumentu, kas var attiekties uz ārzemju kvalifikāciju atzīšanas pieteikumiem, piemēri ir:

- (a) nacionālie likumi un noteikumi par kvalifikācijām, kas saistītas ar augstāko izglītību;
- (b) nacionālie likumi un noteikumi, kas saistīti ar algotu darbību, ieskaitot nacionālos likumus un noteikumus par reglamentētajām profesijām;
- (c) Eiropas Padomes un UNESCO konvencijas;
- (d) Eiropas Padomes un UNESCO rekomendācijas un labas prakses kodeksi;
- (e) Eiropas Savienības direktīvas, ieskaitot tās, kas attiecas uz profesionālo atzīšanu;
- (f) citi Eiropas Savienības likumi un noteikumi, piemēram, tie, kas regulē kvalifikāciju atzīšanu, kas iegūtas ES mobilitātes programmu, piemēram, SOCRATES un agrāk ERASMUS ietvaros;
- (g) starptautiski līgumi, kas noslēgti citu starptautisku organizāciju, piemēram, Ziemeļvalstu Ministru Padomes ietvaros;
- (h) divpusēji vai daudzpusēji līgumi starp Valstīm;
- (i) divpusēji vai daudzpusēji līgumi starp augstākās izglītības iestādēm.

Ne visiem šādiem dokumentiem ir vienāds juridiskais spēks; jāņem vērā arī to relatīvais juridiskais statuss.

³ Piemēram, maģistra programmās valstīs, kur bakalaura programmas dod pabeigtu augstāko izglītību. (A/C)

1.22. 36. paragrāfs

Atšķirības kvalifikāciju saturā un profilā var attiekties, piemēram, uz specializācijas pakāpi vai vispārējo izglītību, prasību pēc patstāvīgi rakstīta darba (ieskaitot tēzes), prakses periodu iekļaušanu, laboratorijas darbiem vai līdzīgām prasībām (piemēram, medicīnā vai dabas zinātnēs) vai neakadēmisku elementu (piemēram, sporta vai profesionālās apmācības) iekļaušanu kvalifikācijā.

Tas, kas var tikt definēts kā "būtiskas atšķirības", kuras var novest pie daļējas atzīšanas vai neatzīšanas, lielā mērā būs atkarīgs no iemesla (-iem), kura (-u) dēļ atzīšana tiek prasīta. Dažos gadījumos plaša izglītība var būt vēlama, kamēr dažos var tikt pieprasīta ievērojama specializācijas pakāpe. Citos gadījumos tēzes var būt būtiska prasība dotajai kvalifikācijai. Pretendentiem, kuru ārzemju kvalifikācija apmierina apmācības prasības valstī, kurā atzīšana tiek pieprasīta, bet kurā neietilpst tēzes, var būt nepieciešama tēžu iesniegšana, lai piešķirtu pilnīgu atzīšanu.

Mācību iznākuma piemēri var būt viens vai vairāki no sekojošajiem:

- (a) plašas zināšanas konkrētā priekšmetā;
- (b) pētījumu rezultātu izpratne konkrētā priekšmetā;
- (c) spēja analizēt un risināt problēmas;
- (d) spēja efektīvi sazināties- mutiski un rakstiski- ar dažādām grupām par sarežģītām tēmām;
- (e) spēja savienot pētījumu rezultātus ar kārtējām iemaņām noteiktā sfērā;
- (f) spēja pielietot pētījumu rezultātus un apgūt iemaņas jaunās sfērās;
- (g) spēja veikt pētījumus;
- (h) spēja saskatīt pretrunīgas teorijas vai paradigmas.

1.23. 37. paragrāfs

Paragrāfs pasvītro, ka, ja kompetenta atzīšanas iestāde vēlas pilnīgi vai daļēji noraidīt ārzemju kvalifikācijas atzīšanas pieprasījumu, tās pienākums ir pierādīt lēmuma pamatotību. Tas ir saskaņā ar Eiropas Padomes/UNESCO Lisabonas Diplomatzīšanas Konvenciju, kā arī ar Eiropas Savienības Direktīvām par profesionālo atzīšanu. "Atbilstošo tās valsts kvalifikāciju, kurā atzīšana tiek pieprasīta" var norādīt pretendents, pieprasot atzīšanu, vai, ja pretendents to nav norādījis, kompetentā atzīšanas iestāde, ņemot vērā atzīšanas pieprasīšanas iemeslu.

1.24. 38. paragrāfs

Formālās tiesības nav pilnībā atšķirīgas, bet arī ne pilnīgi identiskas mērķiem, kuru dēļ atzīšana tiek pieprasīta. Formālās tiesības, kas iegūtas, iegūstot kvalifikāciju, var būt, piemēram, tiesības iesaistīties augstākajā izglītībā (t.i., kandidēt uzņemšanai augstākajā izglītībā), tiesības iesaistīties doktora studijās, tiesības lietot doto kvalifikācijas nosaukumu vai tiesības pieprasīt profesionālo atzīšanu. Pēdējās daudzos gadījumos, iespējams, lielākajā daļā gadījumu, būs atkarīgas ne tikai no prasībām izglītībai, bet arī, piemēram, no prasībām, kas attiecas uz prakses ilgumu (ja tā tiek uzskatīta drīzāk par atšķirīgu izglītības formu, nevis par izglītības programmas, kas devusi attiecīgo kvalifikāciju, daļu) vai tautību, dzīvesvietu vai valodu. Ārzemju kvalifikāciju novērtēšana profesionālos nolūkos šajās Rekomendācijās ir apskatīta tikai tiktāl, cik novērtēšana saistīta ar zināšanām un iemaņām, ko apliecina kvalifikācija, kas novērtējama profesionālās atzīšanas nolūkos.

Rekomendācijas iesaka kvalifikāciju vērtēt ar mērķi noskaidrot, vai kvalifikācija var piešķirt pretendentam atbilstošas formālas tiesības arī valstī, kur atzīšana tiek pieprasīta, ja kvalifikācija dod kādas formālas tiesības valstī, kur tā piešķirta. Tomēr ir skaidrs, ka nacionālās prakses formālo tiesību piešķiršanā izglītības kvalifikācijām var atšķirties. Šis ieteikums ir piemērojams tikai tādā mērā, kādā šīs formālās tiesības var tikt piešķirtas kvalifikācijai, kas piešķirta attiecīgajā valstī.

1.25. 39. paragrāfs

Kvalifikācija apliecina noteiktu kompetences līmeni, kas iegūts noteiktā laikā. Kvalifikācijas vērtība laika gaitā var samazināties vai pilnībā zust vai nu tādēļ, ka tās īpašnieks nav uzturējis iegūto kompetences līmeni, veicot ar attiecīgo jomu saistītas aktivitātes, vai arī tādēļ, ka attiecīgā joma ir stipri progresējusi un kvalifikācijas īpašnieks pietiekami nepārzina šos sasniegumus. Tas, cik lielā mērā kvalifikācija ir novecojusi, var būt atkarīgs no attiecīgās izglītības jomas.

Tādējādi vecāku kvalifikāciju atzīšana var būt problemātiska un šai problēmai nav standarta risinājuma. Tomēr šī problēma attiecas ne tikai uz ārvalstu kvalifikācijā. Ja vecākas kvalifikācijas, kas piešķirtas valstī, kurā atzīšana tiek prasīta, tajā joprojām tiek atzītas, līdzīgām līdzīga vecuma ārzemju kvalifikācijām arī būtu jātiek atzītām tam pašam mērķim. Ja tomēr kvalifikācijas, kas piešķirtas valstī, kurā atzīšana tiek prasīta, tajā tiek uzskatītas par novecojušām un vairs netiek atzītas, līdzīgas ārzemju kvalifikācijas būtu jāizskata tādā pašā veidā.

1.26. 40. paragrāfs

Studiju ilgums ir viens no visbiežāk izmantotajiem novērtēšanas kritērijiem un, kā rāda pieredze, arī viens no tiem kritērijiem, ko visvieglāk pieņem pretendenti, kuru kvalifikācijas netiek atzītas vai tiek atzītas tikai daļēji. Tomēr "studiju ilguma" jēdziens ir samērā problemātisks, jo, kaut arī kaut arī tas tiek vispārīgi izteikts gados vai studiju semestros, starp valstīm un atsevišķām iestādēm var būt atšķirības nedēļu skaitā mācību gadā vai semestrī, stundu skaitā studiju nedēļā, kā arī stundu sadalījuma ziņā starp lekcijām, pašmācības stundām un citām mācību nodarbībām (praksi, laboratorijas darbiem, utt.). Būtiskas atšķirības šajā ziņā var samazināt atšķirību starp divām kvalifikācijām ar šķietami atšķirīgu "ilgumu" vai palielināt atšķirību starp kvalifikācijām ar šķietami vienādu "ilgumu". Līdz ar to "studiju ilgums" nevar tikt uztverts kā viennozīmīgs jēdziens un to nevajadzētu izmantot kā vienīgo kritēriju ārzemju kvalifikāciju novērtēšanā.

Vispārējā ziņā tomēr studiju ilgums var tikt izmantots kā norādījums par kvalifikācijas līmeni. Jo lielāka ir atšķirība studiju ilgumā, kas nepieciešams, lai iegūtu dažādas kvalifikācijas, jo ticamāk šķiet, ka šīs kvalifikācijas nav viena līmeņa. Jautājums par to, kas ir būtiska atšķirība studiju ilgumā, jāapskata saistībā ar kopējo studiju ilgumu apskatāmajai kvalifikācijai. Viena gada atšķirība ir skaidrāks norādījums attiecībā uz studiju programmu, kuras kopējais studiju ilgums ir, teiksim, četri gadi, nekā attiecībā uz visu pamata un vidējās izglītības programmu, kuras kopējais ilgums ir, teiksim, divpadsmit gadu. Tādēļ tiek ieteikts viena gada starpību uzskatīt par būtisku lielākajā daļā augstākās izglītības programmu, bet programmu, kas dod tiesības iestāties augstskolā, ilgumu atšķirībai jābūt divi gadi vai vairāk, lai tā tiktu uzskatīta par būtisku. Jāpasvītro arī, ka, kaut arī norādītās atšķirības var tikt uzskatītas par būtiskām, tās nav obligāti par tādām uzskatīt, kā arī no novērtēšanas nav jāizslēdz citi faktori. Gadījumos, ja studiju ilgumu atšķirība ir mazāka par šeit norādīto, šīs atšķirības nav uzskatāmas par pietiekamām, lai tikai uz to pamata pieņemtu lēmumu neatzīt kvalifikāciju.

Jāievēro arī, ka "līmenis" un "kvalitāte" ir atšķirīgi jēdzieni. Dotais vidusskolas diploms var būt lieliskas kvalitātes, lai iegūtu vispārējās tiesības iesaistīties augstākās izglītības sākuma līmenī, kas ir viens no tā galvenajiem mērķiem, un students, kam ir šī kvalifikācija ar labām atzīmēm, var tikt uzskatīts par tādu, kam ir lielisks potenciāls akadēmiskām studijām. Tomēr students nav ieguvis akadēmisku līmeni, kas nepieciešams augstāka līmeņa studijām.

1.27. 41. paragrāfs

Paragrāfs pasvītro nepieciešamību koncentrēt ārzemju kvalifikācijas novērtēšanu uz šo kvalifikāciju. Iepriekšējo izglītības līmeņu ņemšanai vērā būtu jābūt drīzāk izņēmumam nekā likumam. Piemēram, ja kāds pieprasa doktora grāda atzīšanu, pretendenta vidusskolas

diplomam nebūtu jātiek vērtētam. Iepriekšējo līmeņu kvalifikācijas būtu jāapskata tikai izņēmuma gadījumos un novērtēšanai pēc iespējas jāaprobežojas tikai ar iepriekšējo līmeni pirms kvalifikācijas, kuras atzīšana tiek pieprasīta. Iespējams, piemērotākais piemērs ir, ka trūkumi pretendenta vidusskolas diplomā var ietekmēt viņa vai viņas pirmā akadēmiskā līmeņa kvalifikācijas vai daļējas kvalifikācijas pirmā akadēmiskā grāda līmenī tādā mērā, ka pilna atzīšana pirmā akadēmiskā grāda līmenī nevar tikt piešķirta. Tomēr jāuzsver, ka tā būtu izņēmuma situācija.

1.28. 42. paragrāfs

Paragrāfs attiecas uz pasākumu apmēru, ko kompetentām atzīšanas iestādēm un citām novērtēšanas aģentūrām būtu mērķtiecīgi veikt individuālos novērtēšanas gadījumos. Attiecīgajām iestādēm jāizmanto visas savas profesionālās iemaņas un jāņem vērā attiecīgā literatūra, bet tām nav jāveic detalizēti pētījumi par izglītības iznākuma salīdzināmību un/vai spējām tālākai darbībai. Ārzemju kvalifikācijas novērtēšanā lielāks uzsvars jāliek uz izglītības procesa iznākumu (t.i., zināšanām un iemaņām, ko apliecina kvalifikācija, un spēju veikt tālāku darbību) nevis uz pašu procesu (t.i., izglītības programmu, kurā kvalifikācija iegūta).

VI. NOVĒRTĒŠANAS REZULTĀTS

1.29. 45. paragrāfs

Norādījumi, kas minēti šajā paragrāfā, attiecas uz papildus izglītību, ko pretendenti var iegūt, lai uzlabotu savas iespējas iegūt pieprasīto atzīšanu vēlākā laikā. Kompetentajām atzīšanas iestādēm jāpalīdz pretendentiem iegūt pēc iespējas precīzus norādījumus par veicamajiem pasākumiem vai pēc vajadzības jāapgādā pretendenti ar nepieciešamo rakstisko informāciju vai jānosauc kontaktpersonas augstākās izglītības iestādēs vai citās atbilstošās iestādēs.

Tālāk tiks sniegta rekomendētās procedūras shēma ārzemju kvalifikāciju vai studiju periodu novērtēšanā. Tā ir domāta kā kopsavilkuma shematisks uzmetums. Praktiskā darbā uzskaitīto posmu secība var atšķirties vai vairāki posmi var tikt veikti vienlaicīgi.

1. posms

Kompetentā atzīšanas iestāde saņem pieprasījumu vai jautājumu. Iepazīšanās ar pieprasījumu; pretendenta iepazīstināšana ar procedūrām un kritērijiem.

Pāriešana uz 2. posmu.

2. posms

Tiek pārbaudīts, vai iesniegta visa nepieciešamā informācija.

Ja nē: nepieciešamās informācijas iegūšana no pretendenta, augstākās izglītības iestādes (-ēm).

Ja jā: pāriešana uz 3. posmu.

3. posms

Tiek pārbaudīts, vai pretendenta kvalifikācija ir autentiska un vai iesniegtie dokumenti tiešām likumīgi izsniegti pretendentam. [Šajā punktā kompetentā iestāde var lūgt nacionālā informācijas centra palīdzību]

Ja nē: (t.i., kvalifikācija ir viltota): atzīšana tiek atteikta.

Ja jā: pāriešana uz 4. posmu.

4. posms

Tiek pārbaudīts, vai iestāde un/ vai programma, kas izsniegusi šo kvalifikāciju, ir atzīta par piederošu augstākās izglītības sistēmai. Transnacionālās izglītības gadījumā tiek pārbaudīts, vai kvalifikāciju piešķirušī iestāde pakļaujas principiem, kas noteikti UNESCO/ Eiropas Padomes Labas prakses kodeksā transnacionālās izglītības sniegšanā.

Ja nē: atzīšana parasti netiek piešķirta.

Ja jā: pāriešana uz 5. posmu.

5. posms

Ārzemju kvalifikācijas novērtēšana, ņemot vērā:

- (i) iemeslu, kura dēļ atzīšana tiek prasīta;
- (ii) juridiskos noteikumus:
  - (a) nacionālo likumdošanu
  - (b) starptautiskas konvencijas, direktīvas, rekomendācijas, labo praksi, utt.
- (iii) iepriekšējo pieredzi līdzīgos gadījumos;
- (iv) kvalifikācijas saturu tādā mēra, cik tas papildina (i)-(iii) punktu;
- (v) informāciju un padomus, ko sniedz citi ENIC centri, augstākās izglītības iestādes un citi avoti.

Novērtēšanā jāmeklē atbildes uz jautājumiem:

- (a) vai atšķirības (paredzamajā vai iegūtajā) mācību iznākumā ir tik būtiskas, ka ārzemju kvalifikācija nevar tikt pilnībā atzīta? Ja tā, vai ir iespējams piešķirt alternatīvu vai daļēju atzīšanu?
- (b) vai atšķirības starp tālāko darbību, kam sagatavo ārzemju un tās valsts, kurā atzīšana tiek prasīta, kvalifikācijas, ir tik būtiskas, ka ārzemju kvalifikācija nevar tikt pilnībā atzīta? Ja tā, vai ir iespējama alternatīva vai daļēja atzīšana?
- (c) vai atšķirības programmas, kurā piešķirta kvalifikācija, galvenajos elementos salīdzinot ar līdzīgām programmām valstī, kurā atzīšana tiek prasīta, ir tik būtiskas, ka ārzemju kvalifikācija mērķim, kura dēļ atzīšana prasīta, nevar tikt pilnībā atzīta? Ja tā, vai ir iespējams piešķirt alternatīvu vai daļēju atzīšanu?
- (d) vai programmas vai iestādes, kurā kvalifikācija iegūta, kvalitāte ir tik atšķirīga no līdzīgām programmām vai iestādēm valstī, kurā atzīšana tiek prasīta, ka pilnīga atzīšana nav iespējama? Ja tā, vai ir iespējams piešķirt alternatīvu vai daļēju atzīšanu?

6. posms

Tiek izsniegta izziņa par novērtēšanu (novērtēšanas rezultāts). Atkarībā no nacionālajiem likumiem un prakses tas var būt:

- (i) ieteikums citai iestādei, kas pieņems lēmumu par atzīšanu;
- (ii) lēmums par atzīšanu;
- (iii) izziņa pretendētam vai iesniegšanai pēc vajadzības (piemēram, esošajiem vai iespējamajiem darba devējiem, augstākās izglītības iestādēm, utt.).

Pozitīva lēmuma gadījumā ((i) vai (ii)): atzīšana piešķirta, pretendents apmierināts.

Negatīva lēmuma gadījumā: lēmuma iemeslam (-iem) jātiek skaidri paziņotiem un pretendents jāinformē par iespējām apstrīdēt lēmumu.

Pretendents var:

- (a) akceptēt lēmumu (neveicot tālākus pasākumus);
- (b) apstrīdēt lēmumu.